

Francesc Roma i Casanovas

CANOVELLES ENTRE 1930 I 1960. UN ESTUDI DEMOGRÀFIC

Aquest treball pretén donar a conèixer i fer un petit comentari sobre unes dades que he extret de l'Arxiu de l'Ajuntament de Canovelles, concretament dels censos d'habitants dels anys 1930, 1940 i 1950. Amb aquestes dades ens trobem una imatge de Canovelles radicalment diferent a la que estem acostumats. Aquest fet ja és clarament visible en el volum de població. Si ens fixem en el nombre total d'habitants, ens adonarem com es produeix un salt quantitatiu amb l'arribada dels anys cinquanta.⁽¹⁾

ANY	HABITANTS
1900	335
1926	366
1930	506
1936	543
1940	665
1945	604
1950	629
1955	1447
1960	3061
1970	8100
1981	12138
1986	12557

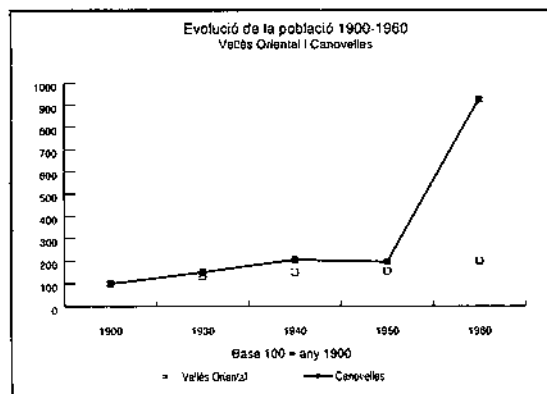
El primer que vull ressaltar de tot estudi que he dut a terme és com entre una "Canovelles tradicional" i el municipi que coneixem actualment hi ha unes diferències tan notables, i que s'han produït a una velocitat tan elevada, que gairebé podem parlar de dos mons diferents. I, en canvi, es tracta del mateix municipi. Només les dades referents al nombre d'habitants ja ens deixen veure dues realitats diferents del mateix municipi en dos moments històrics també diferents.

D'entrada haurem de dir que els trets demogràfics de Canovelles fins a la dècada dels 50 no són massa diferents dels del segle XIX (predomini del món rural, amb una economia de base agrícola i un volum relativament estable de població). Això es pot veure a diferents nivells. Quant a volum total de població no és fins als anys 1950-1955 que aquesta inicia el creixement que l'ha portada a la situació que actualment la caracteritza. D'aquesta manera, fins a 1950 Canovelles es

manté en una situació estable. Es després d'aquesta data quan inicia una cursa accelerada cap a la realitat amb la qual avui en dia se'ns presenta. Si l'any 1950 tenia 629 habitants, el 1955 ja seran més de mil quatre-cents; en cinc anys més, duplicarà la seva població, i es presentarà al 1970 amb 8100 habitants. En quinze anys ha guanyat 6600 habitants; en vint anys ha multiplicat la seva població per més de dotze! Aquest salt es deu a un important creixement vegetatiu (del 22 per mil l'any 1959), però fonamentalment i principalment a la important immigració de la qual és objecte. Pensem que Canovelles era un poble de 1918 habitants que va guanyar en concepte d'immigració 780 persones (el 40% de la seva població més) en només tres anys; això sense comptar que en aquells anys la taxa de natalitat era del 24% i entre els anys 1956-1958 va suposar un increment de 137 persones com a conseqüència dels nous naixements.

Això va repercutir ben clarament en la densitat de població, que va passar de 49,6 hab/km² el 1900 a 93,4 el 1950, per saltar a 1047,1 l'any 1970 i a 1791,5, el 1981.

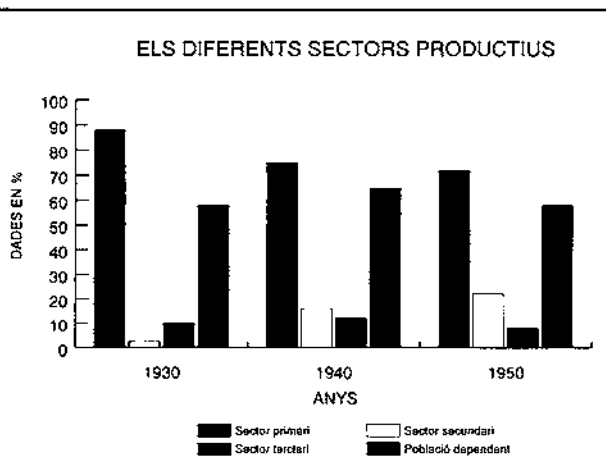
Així, doncs, Canovelles a finals dels anys 50 té un creixement espectacularment superior al de la comarca a causa d'una elevada natalitat (del 27% l'any 1957), tot i que el fet més important és la immigració que viu en aquell moment. Aquests dos fenòmens van generar el canvi quantitatiu en la realitat d'aquest poble. De la seva part, la immigració tota sola, ha de ser considerada com un dels elements més importants en els aspectes qualitius d'aquest canvi. El gràfic següent mostra la diferència quant al creixement total de la població entre Canovelles i la resta de la comarca:

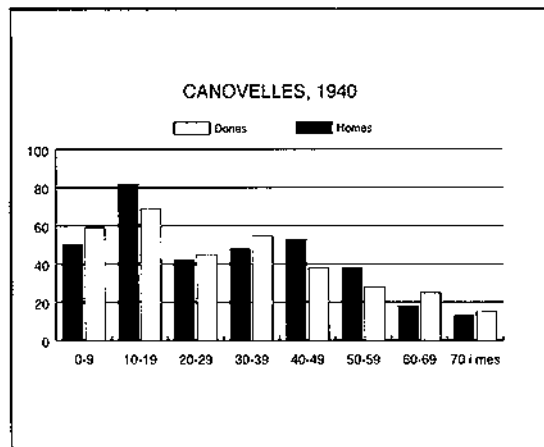
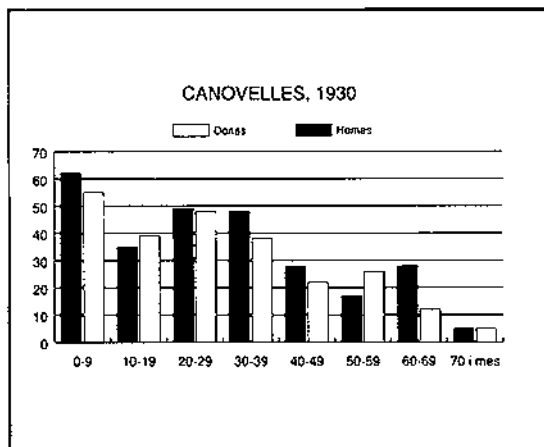
La sega a can Sotries (1930). (Fotografia cedida pel Centre Cultural, Ajuntament de Canovelles)

De fa temps sabem que aquests canvis en la població canovellina no es poden deslligar de la industrialització que experimenta la comarca en els anys seixanta. Doncs bé, les tres dècades estudiades se'ns presenten com a continuadores encara d'una estructura professional en la qual pesa molt el sector primari. Amb tot, es produeix un descens d'aquest sector a mesura que corren els anys; alhora, la indústria i el comerç surten beneficiats d'aquesta pèrdua. Això queda clar en el gràfic següent⁽²⁾:

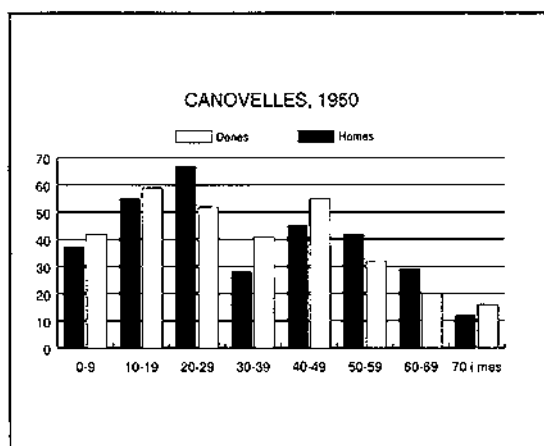
A tall d'exemple podem veure com es distribuïa per oficis la població de Canovelles els anys 1930 i 1950:

	<u>Any 1930</u>	<u>Any 1950</u>
Sector primari		
Jornalers	32	2
Propietaris	5	—
Lauradors	154	205
Altres	—	2
Sector secundari		
Confeters	1	—
Mecànics	2	3
Paletes	2	4
Teixidors	—	42
Electricista	—	1
Flequer	—	1
Metalúrgic	—	2
Fuster	—	3
Torner	—	1
Sastre	—	1
Altres	—	2
Sector terciari		
Comerç	6	14
Mestres	1	2
Clergues	2	—
Artistes	1	1
Prostitució	4	—
Administració	2	1
Transports	—	2
Altres	3	2

D'aquests dades es desprèn que l'estructura professional de la població de Canovelles en el període 1930-1950 segueix essent pràcticament la mateixa que en el segle XIX. Però progressivament, Canovelles comença a veure com els seus sectors secundari i terciari, no només creixen, sinó que a més a més es diversifiquen. Així, poc a poc, Canovelles deixa de ser un poble dedicat a l'agricultura per anar diversificant la seva estructura professional. Posteriorment, la industrialització anirà generant canvis en el paisatge del Vallès, i fonamentalment en el de la zona estudiada. Els camps deixaran pas als polígons industrials i als barris perifèrics⁽¹⁾.

Les formes de vida i les institucions també en surten afectades. Un exemple d'aquesta transformació (que es detecta en els censos estudiats) es pot veure en la disminució progressiva del nombre mitjà de persones per família (de 4,69 el 1930 fins a 3,63 el 1950). Les dades de la primera secció del padró de 1960 donen una mitjana de 3,38 membres per cada unitat familiar⁽²⁾. A més, com es pot veure en la comparació de les piràmides d'edats dels anys 1930, 1940 i 1950, aquest darrer any marca una pèrdua de pes dels sectors més joves de la societat canovellina: el grup d'edat de 0 a 19 anys representava el 37% de la població total l'any 1930, el 38% al 1940 i, finalment, el 30% el 1950.

Quant a l'origen dels canovellins durant tots aquests anys, he pogut constatar com només la meitat d'ells són originaris del mateix poble; ara bé, el 95% procedeixen de terres catalanes. Per tant, només un 5% és natural d'altres províncies de l'Estat; evidentment, tots sabem que aquesta tendència canvia a partir dels anys 60. Es un fet que no comentaré, per tant; però recordem que un estudi referit a l'any 1981 ens indica que només el 33% de la seva població ha nascut en el mateix municipi⁽³⁾. El que sí que vull deixar ben clar és que la immigració (en grans percentatges fins i tot) no és un fet nou a la demografia dels nostres pobles durant el segle XX. El que resulta nou és la procedència dels nousvinguts. Quant a aquest punt, el quadre següent ens deixa veure clarament com la població que arriba a Canovelles els anys compresos entre 1930 i 1950 prové en la seva part majoritària de poblacions dels voltants. Entre aquests destaquen Granollers, la Roca, les Franqueses, l'Ametlla, Llíssà, Bigues i Santa Eulàlia. Aquests serien els pobles que tenen més representats dins del conjunt de la immigració que s'adreça envers Canovelles; cal no oblidar, però, la importància que tenen un conjunt de diversos pobles que considerem com a "altres" per no estendre la llista en excés⁽⁴⁾. Aquest transvassament de població, segurament pel fet de fer-se en base a gent de la província, i del Vallès Oriental

(1) En l'obtenció de les dades que han permès dur a terme aquest treball he comptat amb la col·laboració de R. Sòez, F. Pabó, H. Domènech i M. García, l'ajut dels quals agraeixo.

(2) Les dades, en %, són les següents:

	PRIMARI	SECUNDARI	TERCIARI	POB. DEP.
1930	88,4	2,3	9,2	57,4
1940	74	14,4	11,6	62,7
1950	72,2	20,3	7,5	53,7

(La taxa de població dependent està calculada sobre la població total; les dels diferents sectors, sobre la població activa)

(3) Sobre això resulta interessant consultar:

— AA.VV. *La població i el poblament al Vallès Oriental*. La Garriga, Contapunt, 1990.
— AA.VV. *Canovelles, Estudi de la població*. Canovelles, Ajuntament de Canovelles, 1990.

(4) La natalitat, que en el període 1931-1934 tenia una mitjana del 20,2 per mil, seguint la tendència general de la comarca amb al seu mínim a la dècada de 1940 (entorn de l'11 per mil). A partir de la dècada de 1950 es recupera: de 1956-1959 la mitjana era del 24 per mil.

(5) Vegeu AA.VV. *Canovelles, Estudi de la població*. Canovelles, Ajuntament de Canovelles, 1990.

(6) El grup que anomenem "altres" inclou un total de 46 pobles diferents l'any 1930, 45 el 1940 i 53 el 1950.

Vista del poble l'any 1928. La carretera, encara no construïda, en primer terme. (Fotografia cedida pel Centre Cultural, Ajuntament de Canovelles)

més concretament, no va generar l'impacte que la immigració posterior ha comportat. Les arribades que es produeixen amb posterioritat, pel fet de presentar-se d'una forma massiva i en un període de temps tan breu vean tenir repercussions més importants i molt diferents.

NATURALES DE LA POBLACIÓ (dades en %)

	1930	1940	1950
BARCELONA	87,27	89,6	84,2
GIRONA	6,45	2,8	6,5
TARRAGONA	0,97	1,03	1,2
LLEIDA	0,39	0,7	0,4
Altres prov.	4,92	5,8	7,5

PROCEDENCIA DE LA POBLACIÓ (província de Barcelona) (Xifres absolutes)

	1930		1940		1950
Canovelles	251	Canovelles	273	Canovelles	269
Barcelona ciutat	14	Barcelona ciutat	56	Barcelona ciutat	28
Granollers	28	Granollers	88	Granollers	62
Palou	17	Palou	8	Les Franqueses	32
La Roca	13	La Roca	10	L'Ametlla	14
Les Franqueses	14	Les Franqueses	36	Llissà d'Amunt	21
L'Ametlla	11	L'Ametlla	20	Altres	102
Santa Eulàlia	5	Santa Eulàlia	9		
Llerona	5	Altres	89		
Llissà d'Amunt	5				
Bigues i Riells	6				
Altres	70				
Total	439	Total	589	Total	528

Resumint, diré que avui dia sabem ben clarament que el Vallès Oriental en els anys 60 veu canviar radicalment la seva imatge. Canovelles, per la seva proximitat a les zones industrials, va fer en aquests anys un salt que dibuixà una població quantitativament i qualitativament diferent del que havia estat des dels seus orígens històrics. Es, potser, el canvi més important de tota la seva història. L'elevat increment de població en un espai finit que va viure va donar com a resultat una concentració desconeguda fins aquell moment. El fet que aquesta concentració es fes amb gent procedent de terres

i cultures diferents, atrets pel procés d'industrialització de la comarca, va fer que es consolidés una població difícil d'assimilar en la cultura receptora. De qualsevol manera, tots aquests desajustos no es van manifestar en el període comprès entre 1930 i 1950 pel fet de no poder aparèixer fins al moment en què quantitativament la immigració envers Canovelles era important i a més era un fenomen protagonitzat per elements provinents de terres allunyades i de cultures força diferents a la receptora. Amb tot, el cert és que Canovelles, a l'iniciar la dècada dels 60, ja no tornarà a ser el que era.